

2018

TERÀPIA OCUPACIONAL
ATENCIÓ PRIMÀRIA
BAIX LLOBREGAT

COTOC

Col·legi de Terapeutes
Ocupacionals de Catalunya

El present document neix amb la voluntat de facilitar la derivació d'usuaris de Centres d'Atenció Primària del Baix Llobregat a serveis de Teràpia Ocupacional (TO). S'expliquen les funcions del TO a Atenció Primària i es llisten diferents recursos del CatSalut que ofereixen servei de rehabilitació amb TO a la zona del Baix Llobregat.

S'ha realitzat mitjançant l'adaptació de diferents al·legacions presentades pel COTOC i del document Revisió de la cartera de serveis: *Revisió dels serveis socials especialitzats comuns per a persones amb dependència: Servei de Prevenció de les situacions de Dependència, Servei de valoració de la dependència i Servei de centre per a l'autonomia personal*. Les dades relatives a centres s'han obtingut directament dels terapeutes ocupacionals que hi treballen o de diferents òrgans de direcció.

*Agraïments a les terapeutes ocupacionals
que ens han facilitat informació sobre els seus serveis.*

Compilació, contacte i adaptació de redacció:

Marta Gutiérrez. Degana.

Cerca de centres, contacte i revisió:

María Baladas. Vocal de Competències Professionals
Estefanía Montiel. Vicedegana

Barcelona, 27 de juliol de 2018

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	p. 2
FUNCIONS DEL TERAPEUTA OCUPACIONAL	
-Relacionades amb la persona usuària	p. 3
-Relacionades amb l'entorn físic	p. 4
-Relacionades amb la família o persona de referència	p. 5
-Relacionades amb altres serveis o recursos	p. 5
-Relacionades amb el context comunitari	p. 6
RELACIÓ DE SERVEIS AMB TERÀPIA OCUPACIONAL AL BAIX LLOBREGAT	p. 7
BIBLIOGRAFIA	p. 9

INTRODUCCIÓ

La teràpia ocupacional és una professió sanitària regulada per la Llei 44/2003, de 21 de novembre, d'ordenació de les professions sanitàries (LOPS) que tot i ésser una professió sanitària, té una directa implicació en els serveis socials, i especialment, en assegurar el dret de les persones a viure dignament durant totes les etapes de la vida mitjançant la cobertura de llurs necessitats personals bàsiques i socials.

En concret, l'article 7.2c) de la LOPS estableix que el terapeuta ocupacional és aquell professional que té com a funció *“la aplicació de tècniques y la realización de actividades de carácter ocupacional que tiendan a potenciar o suplir funciones físicas o psíquicas disminuidas o perdidas, y a orientar y estimular el desarrollo de tales funciones”*.

Al “Libro Blanco del título de grado de Terapia Ocupacional” de l'ANECA (Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad y Acreditación) s'explicita que l'àmbit sociosanitari en la teràpia ocupacional *“es otro de los campos en el que el terapeuta desempeña su labor”*, juntament amb l'àmbit sanitari i educatiu.

En concret, en el Llibre Blanc s'especifica que *“Se entiende por ámbito sociosanitario aquel cuyo objetivo primordial es lograr el grado de funcionamiento óptimo dentro del entorno social próximo y de la comunidad. Aquí es donde se incorporan anualmente el mayor número de profesionales. Dentro de este ámbito se pueden distinguir la intervención en toxicomanías, en centros penitenciarios, casas de acogida y centros de transición, asociaciones y grupos de ayuda mutua, grupos de formación de cuidadores principales, centros de rehabilitación laboral, centros de empleo, centros ocupacionales y programas de promoción para la salud”*.

Els terapeutes ocupacionals són els professionals preparats per a valorar, diagnosticar, identificar, prevenir i tractar problemes relacionats amb l'ocupació (autocura, productivitat, i oci i participació comunitària) de les persones, famílies o grups afectats per un problema de salut que interfereix directament en el seu grau d'autonomia.

La funció del terapeuta ocupacional és facilitar que una persona amb dificultats funcionals pugui participar en aquelles activitats quotidianes que siguin rellevants en la seva vida diària, disminuint les discapacitats i els obstacles que sorgeixen com a conseqüència dels trastorns físics, psíquics, sensorials o socials que impedeixen que la persona es desenvolupi amb suficient independència al seu medi.

FUNCIONS DEL TERAPEUTA OCUPACIONAL

RELACIONADES AMB LA PERSONA USUÀRIA:

- Acompanyar a la persona en el procés de canvi o continuïtat del seu projecte de vida.
- Situar a la persona en el centre de la intervenció, entenent-la protagonista en l'assoliment d'hàbits de **vida saludable i d'envelliment actiu**.
- Identificar les **necessitats ocupacionals i interessos** de les persones usuàries.
- Valorar les **capacitats físiques, cognitives i emocionals** de la persona atesa.
- Observar i analitzar **com es desenvolupa la persona** en relació a les àrees ocupacionals dins el seu domicili, tant **en les Activitats de la Vida Diària Bàsiques (AVDB), Instrumentals (AVDI)**, com en l'Oci i la **participació comunitària**.
- **Definir un Pla de Prevenció** amb l'objectiu d'assolir el grau d'autonomia i seguretat màxim per a la persona dins el propi domicili
 - Establir objectius consensuats amb la persona per tal de millorar, mantenir o compensar les seves **capacitats i habilitats físiques, cognitives i emocionals**.
 - Promoure el manteniment de rols significatius per a la persona per tal de donar continuïtat a la seva **identitat personal** basant-se en una rutina vinculada a la seva història de vida i interessos.
- **Dur a terme un Pla d'Actuació**, segons el pla de prevenció definit prèviament, mitjançant sessions a domicili de manera regular.

El terapeuta ocupacional pot comptar amb la informació suficient per a iniciar l'avaluació i posteriorment desenvolupar la intervenció ocupacional. La cartera de serveis de teràpia ocupacional en aquest nivell assistencial primari constaria de dos protocols principals, el protocol d'avaluació i el protocol d'intervenció. (Corregidor Sánchez, 2010)

- Prescriure i **graduar les activitats d'interès** per la persona de manera individualitzada per promocionar estils de vida saludables i autònoms.
- Dissenyar **estratègies que facilitin l'autonomia** de la persona segons les seves necessitats. Per exemple: ús de targetes recordatòries, facilitar un calendari personalitzat, obtenir telèfon accessible, ajudar a planificar un menú setmanal, la compra...

- Entrenar a la persona usuària en activitats d'autocura pel maneig de la pròpia **salut**.
- Proporcionar **pautes d'estimulació, de posicionament i d'ergonomia** individualitzades a les persones usuàries.
- Assessorar sobre la rutina a seguir vinculada a la seva **història de vida i interessos**.
- **Estimular les capacitats i habilitats** requerides per aconseguir autonomia dins el seu entorn.
- Incloure a la persona en els propis **programes d'intervenció a la prevenció**: programa d'adaptació a la tasca, programa de prevenció de caigudes, programa de productes de suport, programa de supressió de barreres arquitectòniques, programa d'adaptació a la rutina.
- Reduir factors de risc i símptomes a través de la participació en **activitats significatives**.
- Realitzar un **seguiment** i assegurar una continuïtat de les pautes recomanades per saber si millora la situació de la persona i familiars atesos.

FUNCIONS RELACIONADES AMB L'ENTORN FISIC:

- Detectar possibles **barreres arquitectòniques (BBAA)** i assessorar sobre la supressió de les barreres identificades.
- Garantir l'ús i la funcionalitat dels **productes de suport** que té la persona al domicili i valorar si són suficients i si s'adapten a la situació funcional actual.
- Assessorar i prescriure productes de suport o adaptacions al domicili per **disminuir risc de caigudes** i/o **facilitar l'autonomia** en la vida diària.
- Afavorir un **entorn segur i millora de l'ergonomia** (distribució del mobiliari al domicili, adaptació d'utensilis de cuina, de neteja, higiene, adaptació de l'ordinador, prescripció de roba adaptada,...)
- **Entrenar** en l'ús del producte de suport i/o adaptacions prescrites (aprendre a autopropulsar la cadira de rodes, utilitzar estris adaptats de cuina o de bany, realitzar transferències, adaptar l'ordinador, utilitzar sistemes alternatius de comunicació, etc.)
- Realitzar el **seguiment** en l'ús del producte de suport i valorar la seva continuïtat d'ús i/o modificació pertinent.

- Coordinar-se amb equips de la comunitat sobre la **gestió del material** de productes de suport (Creu roja, Banc d'ajudes tècniques,...)

Aquesta línia d'acció se centra en el medi extern. Es pretén compensar les limitacions i facilitar els rendiments del pacient per a que presenti, consegüentment, un menor trastorn funcional. Per aconseguir aquest objectiu l'entorn haurà de ser senzill, estable i segur. (Berrueta, Ojer, Trébol, 2005) El Terapeuta Ocupacional s'associa amb la realització d'adaptacions de la llar. Amb la finalitat d'assolir el manteniment en el domicili, així com per afavorir la independència en el dia a dia, és necessari el desenvolupament d'intervencions ocupacionals dirigides a la supressió de barreres en els domicilis. (Rosende, Santos, 2013)

FUNCIONS RELACIONADES AMB LA FAMÍLIA O PERSONA DE REFERÈNCIA:

- **Involucrar a la família** en la intervenció terapèutica sempre i quan no sigui perjudicial per la persona atesa i s'hagi consensuat prèviament amb ella.
- Informar als familiars o persona de referència, previ consentiment de la persona usuària, sobre **com dur a terme la intervenció pautada** per garantir la màxima autonomia possible.
- Proporcionar **formació teòrica i pràctica** a la família o personal de referència i/o treballador familiar per tal de millorar l'atenció de la persona amb dependència.
- Formar a la família o personal de referència i/o treballador familiar sobre la **utilització dels productes de suport i/o adaptacions** recomanats com ajudes per les transferències (grues, disc giratoris, taula de transferències,...) utensilis de la vida diària de l'alimentació (coberts adaptats, gots per facilitar deglució,...), higiene (alces de WC, taules de banyera,...), vestit (roba adaptada, *velcros*, adaptacions per facilitar l'autonomia,...), etc.
- Donar pautes per garantir la **continuitat dels tractaments** que la persona usuària necessita a casa.
- Informar sobre **recursos comunitaris d'ajuda i suport al cuidador**. Per exemple grups de suport, material i guies pels cuidadors, xerrades i formacions.

FUNCIONS RELACIONADES AMB ALTRES SERVEIS I O RECURSOS:

- Realitzar un **seguiment proactiu** de la gent gran juntament amb serveis socials.
- **Coordinació** amb altres entitats (SAD, SEVAD, Centres de dia, centres cívics i programes per l'autonomia) per tal **d'avaluar, revisar i supervisar el projecte d'ocupació** i autonomia de la persona usuària.
- **Derivar** a altres serveis i professionals segons el tipus de risc (risc d'aïllament, risc d'exclusió social, etc.
- Oferir **formació a professionals** de diferents serveis sobre la promoció de l'autonomia i productes de suport.
- **Col·laborar amb altres entitats i professionals** (ajuntament, CAP, banc de productes de suport, treballadors socials, infermers, metges...) per tal **d'orientar a la persona sobre l'accés** als productes de suport o adaptacions necessaris a l'entorn.

FUNCIONS RELACIONADES AMB EL CONTEXT COMUNITARI:

- Orientar i acompanyar a la persona usuària sobre les possibilitats que hi ha per **accedir als serveis que ofereix el seu barri** (casals, centres cívics, tallers, esdeveniments,...)
- Facilitar i garantir la **participació en la comunitat** (anar a fer la compra, anar al casal, utilitzar el transport públic, demanar un taxi...)
- Informar i conscienciar a la població sobre prevenció i promoció de salut, fent **xerrades especialitzades informatives** dins el SÍRIUS, CAP, hospitals, en casals de gent gran i centres cívics, etc.

*Els terapeutes ocupacionals treballen amb la ocupació i la ocupació es desenvolupa en el quefer de la vida diària. Aquestes vides no transcorren en una institució sinó que es viu en un context comunitari i és en aquest context on **s'ha percebut una demanda** (Algar, Romero, 2012).*

RELACIÓ DE SERVEIS AMB TERÀPIA OCUPACIONAL AL BAIX LLOBREGAT

Llistat de recursos del CatSalut que ofereixen servei de rehabilitació amb Teràpia Ocupacional a la zona del Baix Llobregat

NOM	SERVEI	ZONA	DERIVACIÓ
Hospital de Bellvitge	Rehabilitació ambulatoria	Àrea de referència Puntualment atenció de persones d'altres àrees.	Quan el metge de primària, o l'especialista detecta que una persona necessita TO i a la seva zona no n'hi ha de fer la Interconsulta pel Metge Rehabilitador de l'Hospital de Bellvitge. Aquest fa una primera visita i si necessita TO, li obre un cicle de TO i el programen.
CAP Cornellà	Rehabilitació ambulatoria	Cornellà, Sant Joan d'Espí, Esplugues, Sant Just Desvern i Sant Boi	Derivació des de metge de capçalera, especialista o hospital de referència (Hospital Moisès Broggi).
Fisiogestió	Rehabilitació domiciliària	Abrera, Collbató, Esparreguera, Castelldefels, Viladecans, Cornellà, Esplugues, El Prat, Sant Feliu de Llobregat, Sant Joan Despí i Sant just desvern.	Derivació des de metge de capçalera o especialista.
Sant Joan de Déu (Esplugues)	Sociosanitari		TO per a pacients ingressats. Mitja i Llarga Estada.

Clínica Guadalupe	Convalescència Hospital de dia		L'usuari de convalescència i Hospital de Dia inicia el servei de TO després de la valoració del terapeuta ocupacional a l'ingrés d'aquest, de manera sistemàtica. Els usuaris de llarga estada i pal·liatius són valorats per les terapeutes ocupacionals per petició d'altres professionals. En alguns casos és la família la que sol·licita el servei de TO per treballar l'autonomia de l'usuari. Després de valoració de la terapeuta aquest es beneficiarà del servei o no depenent si compleix el perfil.
Clínica Molins de Rei	Convalescència Hospital de dia		Les derivacions a Convalescència es realitzen des d'Hospitals d'Aguts o des del domicili. Les derivacions a Hospital de dia es realitzen des de convalescència o des dels CAPs, Hi han diferents motius, s'inclou la rehabilitació funcional.
Parc Sanitari Sant Joan de Déu	En valoració d'incorporar TO a rehabilitació		
Hospital Moisès Broggi	Sense TO- Rehabilitació ambulatoria i ingressats		

BIBLIOGRAFIA

COTOC. Membres del Grup de Gent Gran (2017) Revisió dels serveis socials especialitzats comuns per a persones amb dependència: Servei de Prevenció de les situacions de Dependència, Servei de valoració de la dependència i Servei de centre per a l'autonomia personal.

ANECA (Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad y Acreditación) (2005) Libro Blanco del título de grado de Terapia Ocupacional.

Berrueta Maeztu, L. M. Ojer Ibiricu, M. J. Trébol Urra, A. (2005) Terapia Ocupacional en Geriátria y Gerontología. *Revista TOG*. Vol 6, supl. 4: p215-258.

Corregidor Sánchez, A. I. (2010) Terapia Ocupacional en Geriátria y Gerontología: Bases Conceptuales y Aplicaciones Prácticas. *Sociedad Española de Geriátria y Gerontología*. Sección III, p.69.

De Rosende, I. Santos, S. (2013). Influencia de la Terapia Ocupacional en la realización de adaptaciones en el hogar de las personas en situación de dependencia *Revista TOG*. 10(18), p16.

Més informació a info@cotoc.cat